

**SLOV
GAST**

**Kvalitní strava
jako cesta ke zdraví
a vyšší kvalitě života**

Cesty kvality

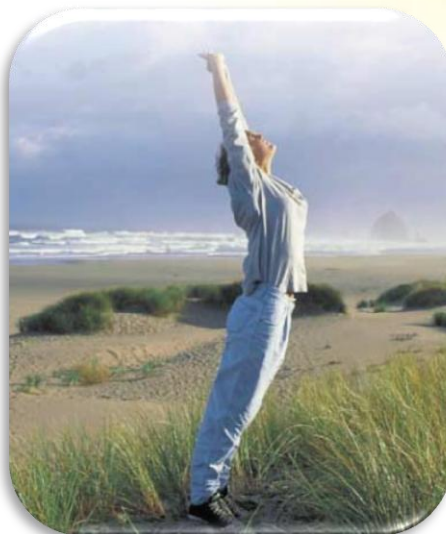
Kvalita života

je měřitelná mírou prožívání

HARMONIE, SEBEVĚDOMÍ a SVOBODY

**ZDRAVÍ
KRÁSA**

**SÍLA
MOC**

**ROZVOJ
VZTAHY**

**ZDRAVÍ
KRÁSA**

**Zdraví je stav úplné
tělesné, duševní a
společenské
spokojenosti
a nejen nepřítomnost
nějakého neduhu.**

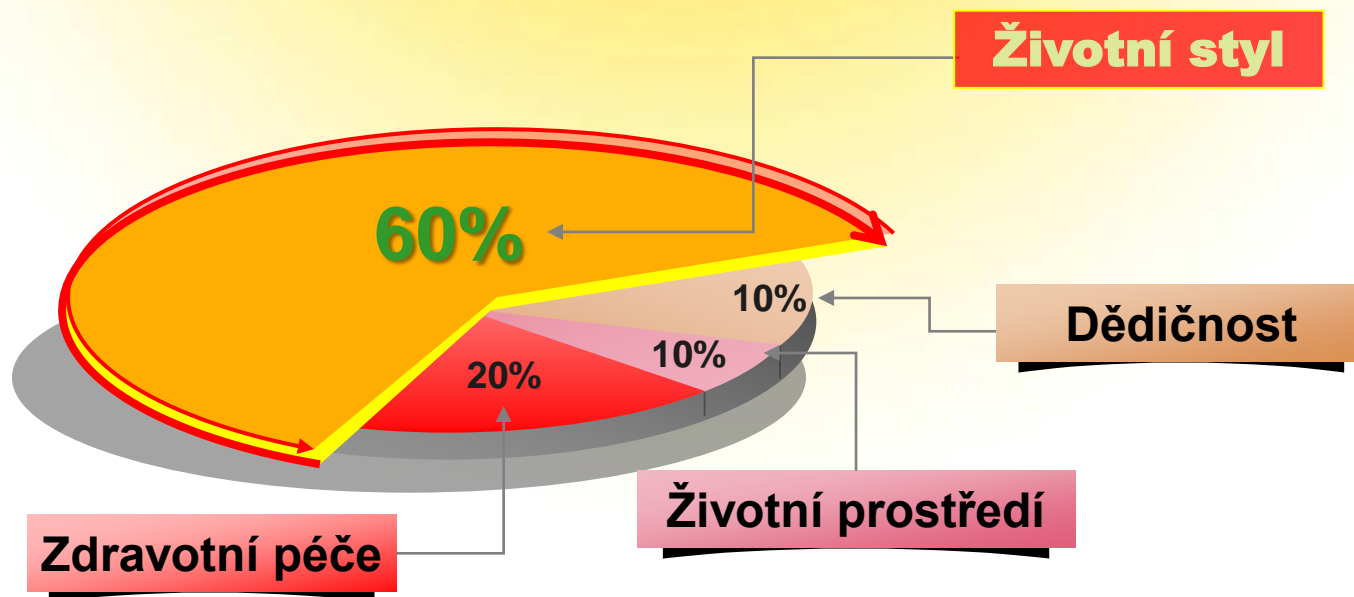
**Světová zdravotnická
organizace (WHO) 1948**

ZDRAVÍ
KRÁSA

Největší vliv na zdraví má životní styl

Zdraví máte ve svých rukou

**ZDRAVÍ
KRÁSA**

LUŠTĚNINY, OBILOVINY

obiloviny se všemi složkami zrna

ZELENINA A OVOCE

OLEJNATÁ SEMENA

- ✓ vysoký obsah **ochranných látek**, především vlákniny
- ✓ vysoký obsah v dnešní stravě **nedostatkových vitamínů** a minerálních látek

Výživa podporující zdraví

bez zohlednění environmentálních rizik stravy

ŽIVOČIŠNÉ POTRAVINY

- × vysoký obsah **energie, bílkovin, tuků**,
- × neobsahují **ochranné látky**
- × mají nízkou **antioxidační aktivitu**
- × jsou zesilovačem **kontaminace životního prostředí**

SŮL, DENATUROVANÉ a TRVANLIVÉ POTRAVINY

(cukr, bílá mouka, ztužené tuky, za tepla lisované oleje, apod.), které mají zpravidla:

- odstraněné **výživné látky**
- přidané látky **abiogenní**

ZAVÉST SPRÁVNÝ PITNÝ REŽIM

ZDRAVÍ
KRÁSA

Výživa podporující zdraví přispívá ke snížení

výskytu hypertenze o **33% - 50%**

úmrtí na kardiovaskulární onemocnění o **33% - 50%**

výskytu rakoviny o **25% - 50%**

výskytu cukrovky o **40% - 90%**

operací žlučníku o **75%**

výskytu zlomenin

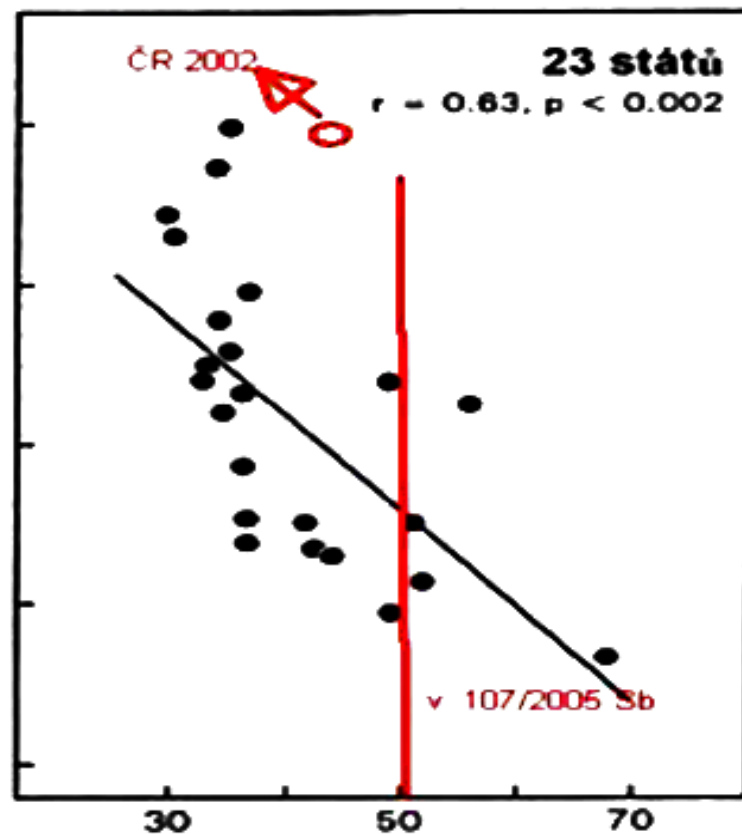
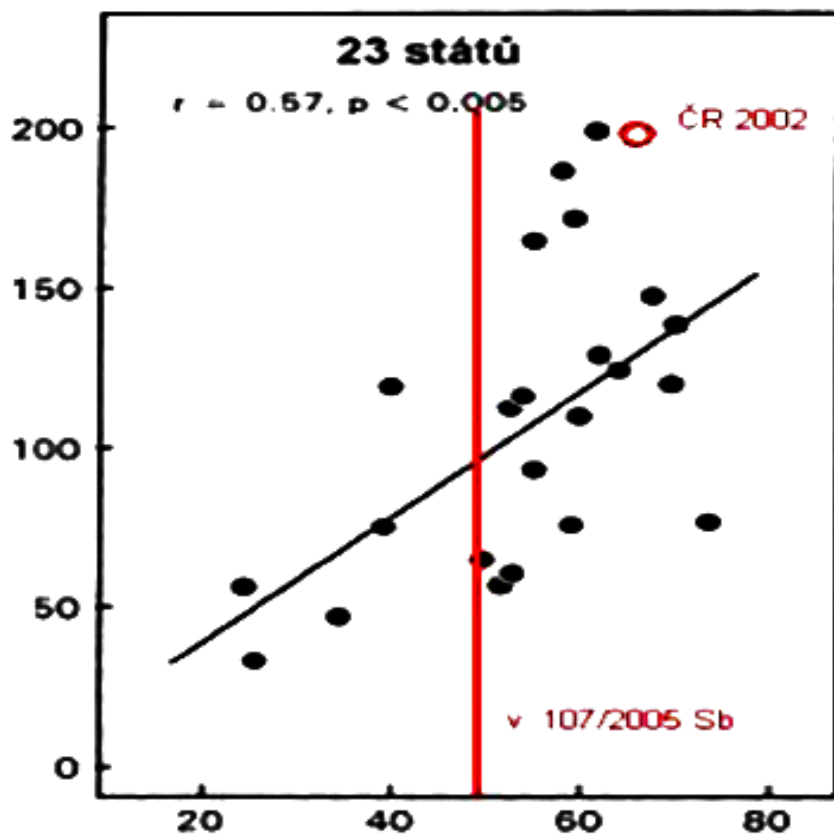
výskytu obezity

ZDRAVÍ
KRÁSA

Vliv konzumace potravin živočišného původu na výskyt osteoporózy

VÝSKYT ZLOMENIN KRČKU STEHENNÍ KOSTI
(na 100 000 obyvatel za rok)

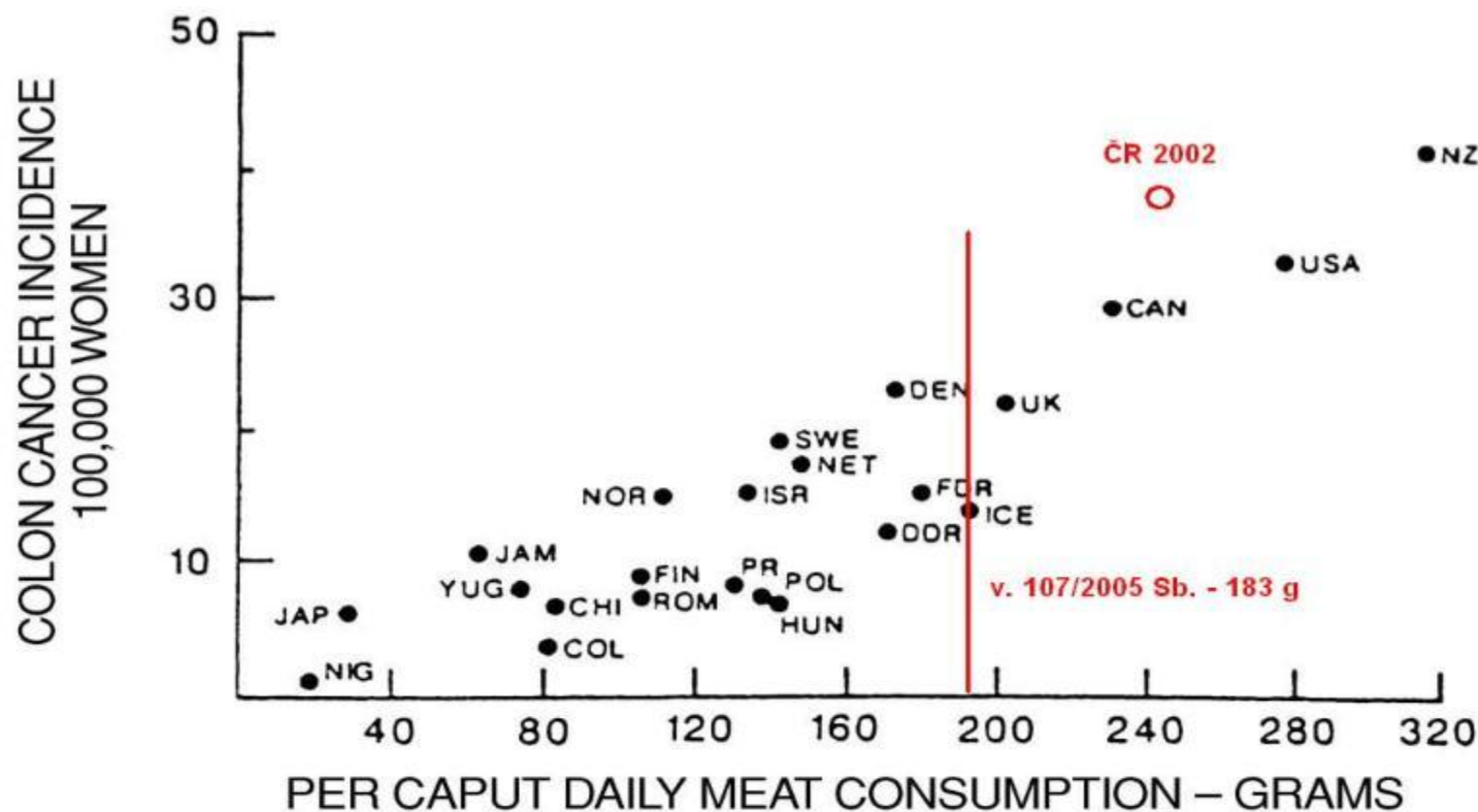

PŘÍJEM ŽIVOČIŠNÝCH BÍLKOVIN (g/den)   PŘÍJEM ROSTLINNÝCH BÍLKOVIN (g/den)

ZDRAVÍ
KRÁSA

Vliv konzumace potravin živočišného původu na výskyt rakoviny tlustého střeva

**ZDRAVÍ
KRÁSA**

Nový pohled na KVALITU BÍLKOVIN

Světová zdravotnická organizace (WHO)

1981/1985

2002/2007

Energy and protein requirements

*Report of a Joint FAO/WHO/UNU Expert Consultation. Geneva, World Health Organization, 1985
(WHO Technical Report Series, No. 724)*

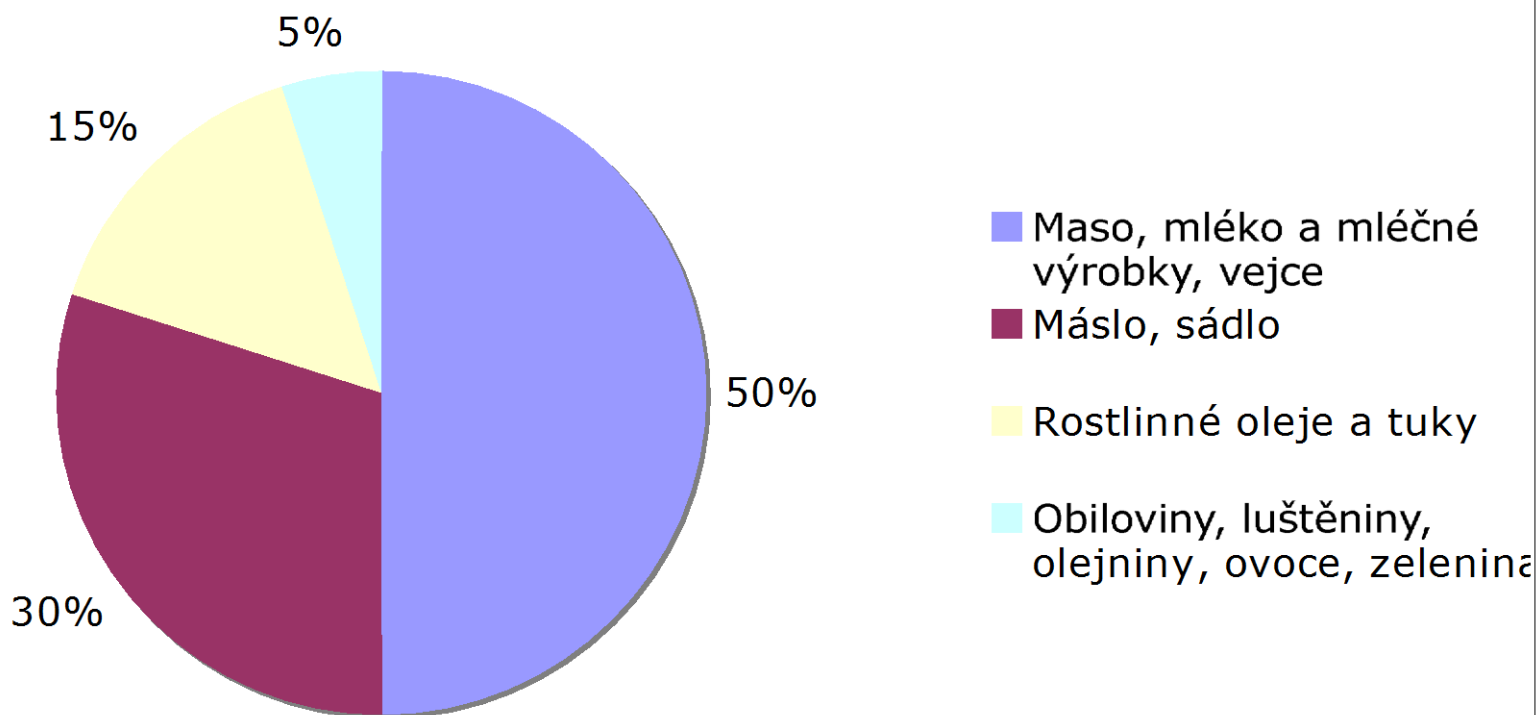
Protein and amino acid

requirements in human nutrition :
*report of a joint FAO/WHO/UNU expert consultation.
(WHO technical report series ; no. 935)*

- 1. Významně se snížila potřeba bílkovin (g za den) pro děti ve školním věku.**
- 2. Nově jsou téměř stejné požadavky na složení esenciálních aminokyselin pro školní děti i dospělé.**
- 3. Rostlinné bílkoviny mají nově stejnou stravitelnost jako bílkoviny živočišné. Rozdíly nejsou významné.**

Obsah tuku ve stravě

MODERNIZACE TECHNOLOGIE

OBSAH TUKŮ V NORMÁCH TEPLÝCH JÍDEL

Ministerstvo vnitřního obchodu, Praha 1965

NÁZEV POKRMU	DOPORUČENO TUKŮ [g/porci]
Polévka	10 – 15
Základ	15
Omáčka	15
Příkrm (těžká příloha)	5 – 10
Příloha (lehká příloha)	5
Zákusek	10 – 20

CELKEM

60 - 80

Živiny

Minerálie

1. Sacharidy – Cukr
2. Sodík / Draslík
3. Vápník / hořčík
4. Železo

Vitamíny

1. B12
2. D

**ZDRAVÍ
KRÁSA**

Vápníkový paradox

2002/2003

DIET, NUTRITION AND THE PREVENTION OF CHRONIC DISEASES

Report of a Joint WHO/FAO Expert Consultation (WHO Technical Report Series 916)

1. WHO uznává existenci vápníkového paradoxu , kdy dochází k vyššímu výskytu zlomenin v zemích s vyšším příjmem vápníku oproti zemím s jeho nízkým příjmem
2. Vápníkový paradox způsobuje zvýšená konzumace živočišných bílkovin
3. Skupiny s nižším příjmem živočišných potravin mohou mít nižší příjem vápníku

1998

2004

Vitamin and mineral requirements in human nutrition

Report of the Joint FAO/WHO Expert Consultation. Geneva, World Health Organization

Jen jedno doporučením vápníku

Dvoje doporučení vápníku

**SÍLA
MOC**

Vliv stravy na tělesnou výkonnost

Pro zvýšení výkonu a vytrvalosti sportovců jsou dnes doporučována zeleninová, nebo ovocná jídla doplněná obilovinami, luštěninami a olejnatými semeny.

Jan Müller
Mistr světa v thajském boxu v super těžké váze.
Dvacet roků je vegetariánem, boxuje osm roků.

**SÍLA
MOC**

Vliv stravy na tělesnou výkonnost

Gladiátoři ve Starém Římě svoji sílu a vytrvalost stavěli na konzumaci ječmene a luštěnin.

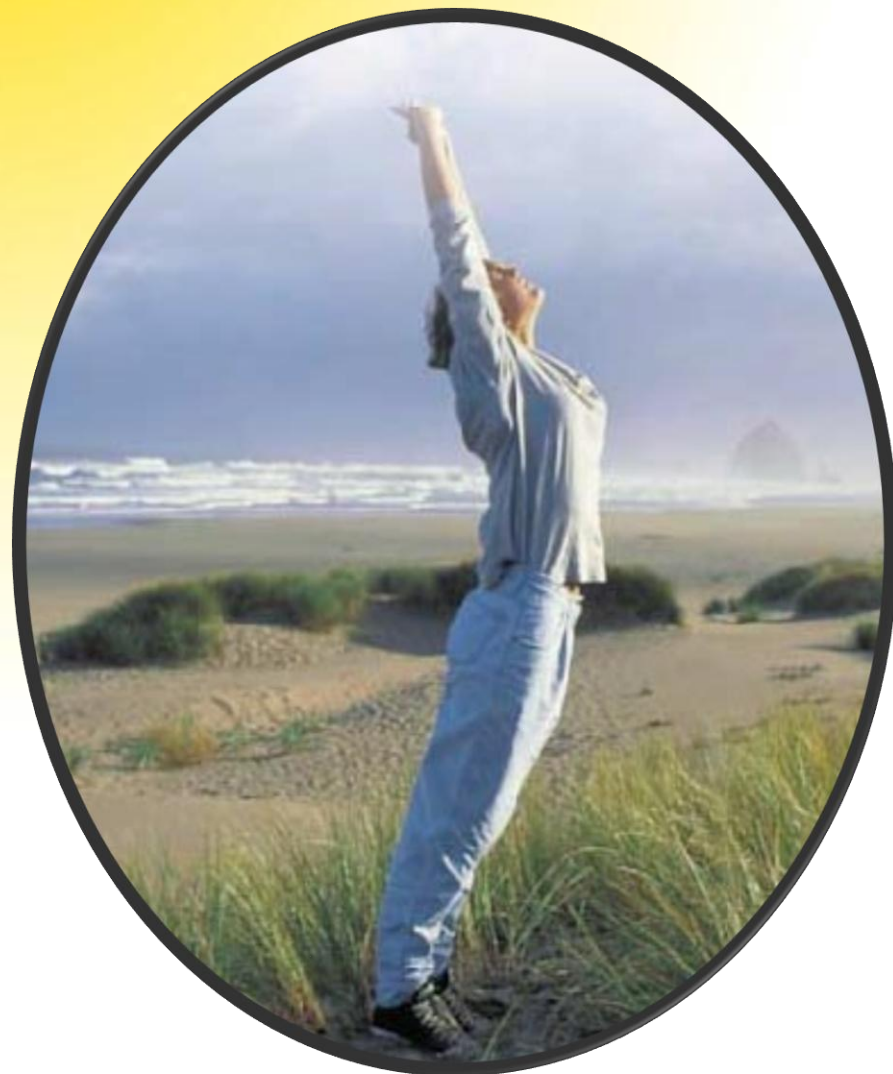

**SÍLA
MOC**

Vliv stravy na intelektuální výkonnost

Lehká ovocná a zeleninová jídla podporují intelektuální a fyzický výkon i v odpoledních hodinách po obědě.

Naopak po konvenčním obědě zpravidla usínáme.

**SÍLA
MOC**

Vliv stravy na intelektuální výkonnost

V dnešní době jsou největší překážkou vysokého intelektuálního výkonu **deprese**.

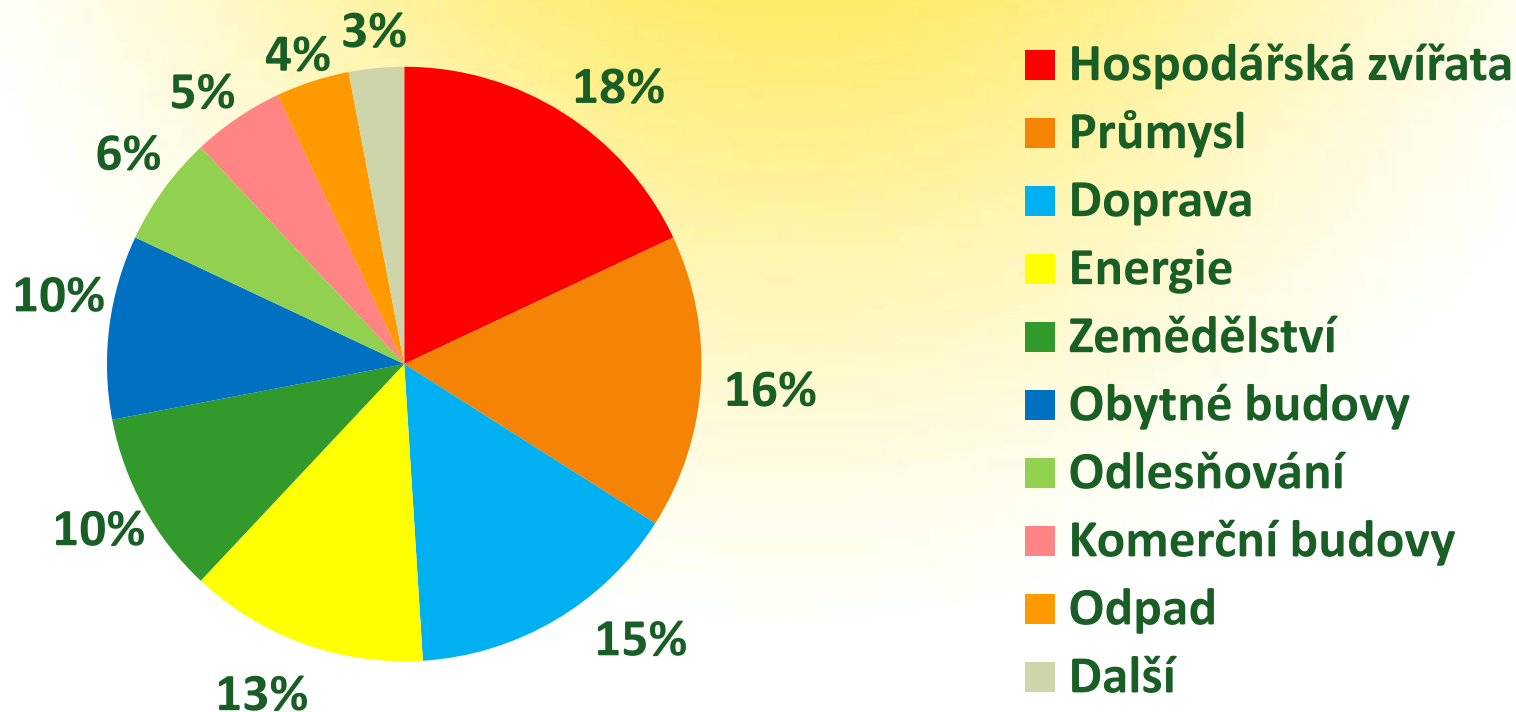
Jejich vznik úzce souvisí s nedostatky ve výživě (např. nedostatek **hořčíku** nebo **vysoká hladina homocysteinu**).

ROZVOJ
VZTAHY

Vliv způsobu stravování na změny klimatu

Čísla založena na následujících zdrojích:

- Dlouhý stín hospodářských zvířat, UN Organizace pro výživu a zemědělství, 2007,

<http://tinyurl.com/6bowo7> (tabulka 3.12 p 113)

- Světový Institut zdrojů, <http://tinyurl.com/5ufjvt> (čísla reprezentují „Konečné užití/aktivity“)

**ROZVOJ
VZTAHY**

Skleníkový efekt z různých způsobů stravování

Na obyvatele a rok v kilometrech ujetých automobilem*

Veganství

Vegetariánství

Strava zahrnující maso

*ekvivalent emisí CO₂ automobilu BMW 118d s emisemi 119g CO₂/km.
Zdroj: Foodwatch, DER SPIEGEL

ROZVOJ
VZTAHY

Sociální vlivy výživy

HLAD

923 milionů hladových

5,5 milionů dětí každým rokem umírá na podvýživu

Potřeby všech hladovějících by **14krát** pokrylo **760 milionů tun** obilí, kterým je každoročně krměn dobytek.

PŘEJÍDÁNÍ

1,2 miliardy obézních

80 % euro-americké civilizace předčasné umírá na rakovinu a srdečně cévní choroby

1 hektar půdy vyprodukuje obživu pro:

22 lidí z brambor.

19 lidí z rýže

2 lidí z jehněčího

1 člověka z hovězího

Zdroje:

- UNICEF, Tiskové centrum, květen 07, <http://tinyurl.com/9lh79y>
- Monbiot "The Pleasures of the Flesh", 2008, <http://tinyurl.com/3h9tup>
- Lester R. Brown, Outgrowing the Earth, chap. 3, W.W. Norton & Co., 2005

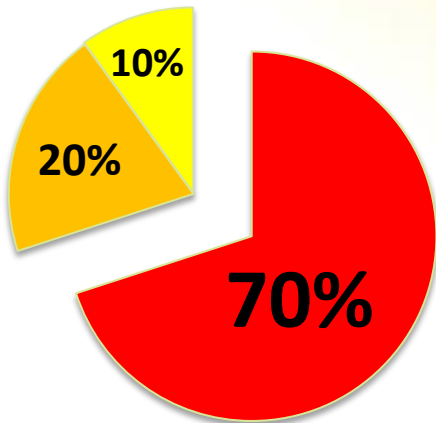
**ROZVOJ
VZTAHY**

Sociální vlivy výživy

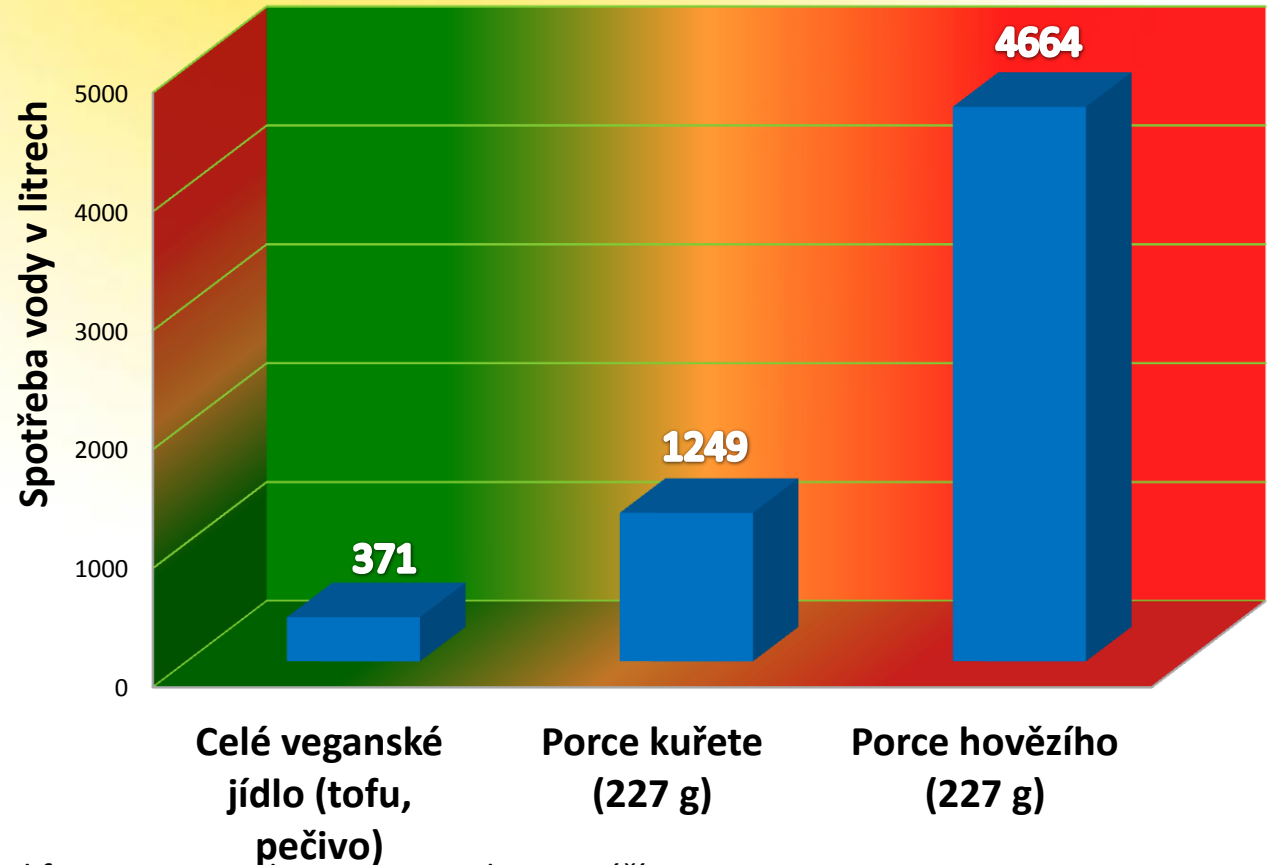
Šetřeme vodou

Spotřeba vody

- Zemědělství
- Průmysl
- Domácnosti

Spotřeba vody dle typu jídla

Zdroje:

- Vodní složka při produkci potravin v Kalifornii, Water Education Foundation, září, 1991, <http://tinyurl.com/6kd6kx> (tabulka E3 p28)

Semafor kvality způsobů stravování

Česká kuchyně osmdesátých let
KONVENČNÍ způsob stravování
dnešního průměrného občana.

Moderní odlehčená jídla
"ZDRAVÝ" či RACIONÁLNÍ způsob stravování
kompromis mezi poznatky vědy
o výživě a současnými stravovacími návyky.

Moderní zdravá jídla
VÝŽIVA PODPORUJÍCÍ ZDRAVÍ
respektování současných vědeckých poznatků bez
kompromisu

Semafor
KVALITY

Vliv na zdraví

KONVENČNÍ

1. Má vliv (30-40%) na vznik většiny typů nádorových onemocnění
2. Je jedním z hlavních faktorů srdečně cévních chorob, obezity a cukrovky

Dle Světové zdravotnické organizace (WHO)

"ZDRAVÝ" či RACIONÁLNÍ

Poškozuje zdraví cca o 10% - 30% méně než strava konvenční.

Na základě srovnání vlivu na zdraví různých způsobů stravování

VÝŽIVA PODPORUJÍCÍ ZDRAVÍ

Přispívá ke zlepšení zdravotní stavu o 30% - 90%.

Na základě nejnovějších vědeckých poznatků o výživě

Semafor
KVALITY

Semafor kvality stravování

Pro sestavování jídel

**ZACHOVÁVAJÍ PŮVODNÍ
SKLADBU POKRMŮ A
JEJICH CHUŤ**

(nové potraviny jen pokud se
nezmění původní chuť)

**ZACHOVÁVAJÍ PŮVODNÍ
SKLADBU POKRMŮ, ALE
CHUŤ SE MŮŽE JIŽ
MĚNIT**

(nové potraviny jen pokud se
nezmění původní skladba jídla)

**OBSAHUJÍ NOVÉ
POTRAVINY
A MOHOU MÍT I NOVOU
SKLADBU POKRMŮ**

Pro výběr potravin

**ČERVENÉ JÍDLO SE SKLÁDÁ
Z PŘEVÁŽNĚ ČERVENÝCH POTRAVIN,
ZELENINA/OVOCE SE PŘIDÁVÁ K
JÍDLŮM DLE TRADICE**

(červená masa, bílá mouka, řepný cukr, apod.)

**ŽLUTÁ JÍDLA SE SKLÁDAJÍ ZE ŽLUTÝCH
POTRAVIN, VŽDY ZELENINA/OVOCE**

*(drůbeží a rybí maso, sýry, moučné pokrmy z víc
jak 30% celozrnných obilovin nebo luštěnin,
apod.)*

**ZELENÉ JÍDLO SE SKLÁDÁ ZE ZELENÝCH
POTRAVIN, VOLNĚ ZELENINA/OVOCE**

*(tofu, klaso, apod., moučné pokrmy z víc jak
50% celozrnných obilovin nebo luštěnin, apod.)*

Kvalita
POTRAVIN

Semafor pro Suroviny na vaření

Potravina	Červená - MÍNUS	ČERVENÁ	ŽLUTÁ	ZELENÁ
1 Maso	S černými aditivy, s vysokým obsahem soli	Hovězí, Vepřové, zvěřina, Drůbež Ryby, mořské plody	Drůbež Ryby, mořské plody	
2 Vejce, mléko	S černými aditivy, tavené sýry	Vejce, sýry	Tvaroh, tvarohové sýry	Zakysané mléčné výrobky
3 Bílkovinné koncentráty	S černými aditivy	Bez vlákniny a minerálií	Bez vlákniny	Tofu, Klaso
4 Luštěniny	S černými aditivy	S rudými aditivy	Luštěniny se žlutými aditivy	Mouky, celá zrna
5 Obiloviny	S černými aditivy	Škrob, Bílá mouka, Ostatní moučné s rudými aditivy	≤30% celozrnná,	≤50% celozrnná Celá zrna
6 Zelenina	S černými aditivy	V octových a slaných nálevech	nevhodně upravená, sterilovaná	Syrová, sušená, mražená, fermentovaná, správně tepelně upravená
7 Ovoce	S černými aditivy	Kompoty s cukrem a cukernatými nálevy	nevhodně upravené	Čerstvé, sušené, mražené, vhodně tepelně upravené

Kvalita
POTRAVIN

Semafor pro Suroviny na vaření

Potravina	Červená -MÍNUS	ČERVENÁ	ŽLUTÁ	ZELENÁ
8 Tuky, semena	Ztužované tuky, plesnivá semena	Sádlo, máslo, kokosový, palmový tuk	Za tepla lisované oleje, palmový (kokosový) tuk s antioxidanty pro tepelné úpravy	Semena, za studena lisované oleje, ořechové máslo
9 Sladidla - slazení	Některá umělá sladidla	Cukr řepný, džemy, marmelády, kandovaný cukr	Cukr ovocný, třtinový	Povidla, sladinky, sirupy, dušené ovoce
10 Solidla - solení	Sůl se syntetickými zvýrazňovači chutě	Sůl kamenná, sůl mořská	Sůl s 40% draslíku, Slaný sýr (ovčí, brynza, balkán), gomasio	Fermentované pasty a omáčky (např. Miso pasty, tamari), ovoce naložené v soli, mořské řasy
11 Kyselení	S černými aditivy	Lihový ocet	Vinný ocet, jablečný ocet	Citrónová šťáva, nakládaná zelenina
12 Hořčení - hořčice	S černými aditivy	Hořčice s červenými aditivy	Hořčice bez červených aditiv, hořká mandle	Hořká semena (hořčičné, ostropestřec, ným)
13 Majonézy, tatarky	S černými aditivy	Na bázi oleje a vajec s červenými aditivy	Jogurtové (mléčné), žlutá a zelená aditiva	Luštěninové se zelenými aditivy
14 Kypřidla	S černými aditivy	Prášek do pečiva	Kvasnice	Kvásek

Rozdělení přídatných látek do skupin

U nás prozatím povolená aditiva jsme rozdělili do **čtyř základních skupin**, přičemž bylo užito **barevné značení** s následujícím významem:

**Zelená
„volno“**

Buď jde o látky, které se vyskytují v *přírodě*, nebo o jim blízké sloučeniny, u nichž při umírněném užívání nebyly zjištěny vedlejší škodlivé účinky. **Aditiva této skupiny se mohou přidávat i do zelených jídel.**

**Žlutá
„opatrně“**

Méně vhodné, ale pro zdravé jedince v *omezené míře* ještě přijatelné. Obecně by tyto látky měly být pro náš organismus snadno odbouratelné a poté buď to zpracovatelné, či rychle vylučitelné z těla. **Jejich užití je ještě přípustné ve žlutých jídlech.**

**Červená
„stop“**

Působí většinou *zjevně nepříznivě*. Lze mezi nimi nalézt sloučeniny, které jsou připravovány synteticky a jejichž struktura naprosto neodpovídá přirozeným sloučeninám. Zároveň jsou k nim zařazeny i některé látky, které se sice v přírodě vyskytují, jež však mohou působit škodlivě, či to u nich už bylo klinickými pokusy dokázáno. Rovněž jsou zde uvedena aditiva, která se k průmyslově vyráběným potravinám přidávají často a ve vysokém množství. **Červená aditiva se mohou vyskytovat v červených jídlech.**

**Černá
„nejvyšší
nebezpečí“**

Mohou vykazovat až *výrazně škodlivý* zdravotní dopad! Mnohé z nich jsou svojí strukturou příbuzné sloučeninám, u nichž byla již prokázána vysoká toxicita. Některé z těchto aditiv jsou rovněž v odborných publikacích zařazovány mezi zdroje vážných otrav (např. dusitany). **Tato „černá“ aditiva nejsou vhodná ani do červených jídel. Mezi potraviny, které je obsahují, patří zejména běžné uzenářské výrobky, uměle barvené limonády či cukrovinky atd.**

Rozdělení přídatných látek do skupin

Nápověda k vyhledávání:

Čísla odpovídají identifikačnímu kódu u nás užívaných přídatných látek.

Čísla skupin odpovídají hodnocení přídatných látek dle bodového systému, kde 1 označuje nejlepší a 4 nejhorší.

1

Obecně přijatelné látky

E: 100, 101, 140, 141, 150a, 160 a,c,d,e, 161b, 162, 163, 170, 172, 174, 175, 260, 270, 290, 296, 300, 301, 302, 304, 306-309, 315, 316, 322, 325-327, 334, 350-352, 363, 406, 410, 440, 460, 901, 470b, 551-553, 640, 650, 902-904, 920, 948, 949, 1102, 1103

2

Látky méně vhodné

E: 150 b,c,d, 153, 160 b,f, 171, 200, 202, 203, 261, 263, 297, 330-332, 335, 337, 353, 354, 400-404, 407, 415-418, 420-422, 425, 426, 445, 461, 463-466, 469, 470-475, 481-483, 491-495, 500-504, 508-511, 514 -517, 524 -530, 554 -559, 570, 574-579, 585, 912, 914, 938, 939, 941, 942, 953, 957, 965, 966, 967, 968, 999, 1105, 1200, 1404, 1420, 1422, 1451, 1452, 1520

3

Látky působící nepříznivě

E: 120, 161g, 173, 234, 236, 251, 252, 262, 280-283, 338-341, 343, 355-357, 380, 385, 405, 407a, 412-414, 432-436, 442, 444, 450-452, 459, 468, 476, 477, 479b, 507, 513, 518, 520 - 523, 535, 536, 538, 541, 620 - 635, 900, 943, 950, 951, 959, 1201, 1202, 1204, 1410, 1412-1414, 1440, 1442, 1450, 1505, 1517, 1518

4

Syntetická aditiva s výrazně škodlivým účinkem

E: 102, 104, 110, 122-124, 127-129, 131-133, 142, 151, 154, 155, 180, 210-224, 226-228, 230-233, 235, 242, 249, 250, 284, 285, 310-312, 320, 321, 512, 586, 905, 927, 944, 952, 954, 962, 1519

Semafor kvality - doporučení

Název typu jídla

Doporučení pro výběr jídel

Česká kuchyně
osmdesátých
let

**Zdraví by tato jídla měli volit jen výjimečně
a nemocní by se těmto jídlům měli zcela vyhnout.**

Moderní
odlehčená jídla

**Tato jídla by měli strávníci volit jen tehdy, pokud se
cítí být v dobré kondici.**

Jídla
podporující
zdraví

**Tato jídla by měli volit strávníci pro zvýšení a
udržování své jinak dobré kondice.
Pro nemocné a obézní by tato jídla měly být
základem, který podpoří a urychlí jejich léčbu.**

**Semafor
KVALITY**

Typ jídla

Semafor kvality - Slovník

1. Jídlo

2. Jídlo

3. Jídlo

Slovenská
kuchyně
osmdesátých let
Linka I., IV.

**Jídla
s vepřovým
masem**

**Jídla s hovězím
nebo jiným
druhem masa**
(než je vepřové, hovězí,
rybí a drůbež)

**Tradiční moučná
jídla**
(halušky, vdolky, apod.)

Moderní
odlehčená jídla
Linka II.

**Jídla
s rybím masem**

**Jídla s brynzou
nebo
sýrem, drůbeží**

Upravená moučná jídla
(rizota, placky, nákypy,
knedle, apod.)

Moderní zdravá
jídla
Linka III.

Jídla s texturáty
(tofu, sójový texturát,
Robi, Klaso, Cerie, apod.)

**Jídla obilná
a luštěninová**
(rizota, placky, nákypy,
knedle, apod. Podrobně
viz příloha)

**Jídla
zapékaná**
Nebo
jídla nasladko

**Semafor
KVALITY**

Typ jídla

Semafor kvality - Slovník

4. Výběrové

5. Pizza box

6. Minutky

**Slovenská
kuchyně
osmdesátých
let**

**Současná
výběrová jídla
linka I. a IV.**

**Pizza chléb
z bílé mouky
(salámová, masová,
apod.)**

**Současná
minutková
Jídla**

**Moderní
odlehčená
jídla**

**Vlastní
kombinace
příloh - linka II.**

**Pizza nad 30%
celozrnných
potravin
(zeleninová, sýrová,
apod.)**

**Jídla s rybím
masem
(pstruh, štika, apod.)**

**Moderní
zdravá jídla**

**Vlastní
kombinace
příloh i základů
linka III.**

**Pizza nad 50%
celozrnných
potravin
(zeleninová, houbová,
apod.)**

Zelená PLUS

1. Suroviny v BIO kvalitě dle jejich dostupnosti,
2. Volně olejnatá semena a za studena lisované oleje

Česká společnost pro Výživu a vegetariánství

stavíme mosty k vegetariánství

TĚŠÍME SE NA SPOLUPRÁCI

CSVV.CZ

cesta.csvv.cz

wellness.csvv.cz

skolni.stravovani.csvv.cz